

HUVUDMANNASKAP FÖR MOUNTAINBIKELEDER I SKÅNE

UTREDNING OM MÖJLIGHETEN TILL ETT REGIONALT HUVUDMANNASKAP
FÖR MOUNTAINBIKELEDER I SKÅNE

Foto: Petter Löfstedt

HUVUDMANNASKAP FÖR MOUNTAINBIKELEDER I SKÅNE

Utredning om möjligheten till ett regionalt huvudmannaskap för
mountainbikeleder i Skåne

KUND

Region Skåne

KONSULT

WSP Advisory

121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7
Tel: +46 10-722 50 00
WSP Sverige AB
Org nr: 556057-4880
wsp.com

UPPDRAGSNAMN
Huvudmannaskap -
mountainbikeleder i Skåne

UPPDRAGSNUMMER
10324400

FÖRFATTARE

Sanja Vujicic, Maria Noring,
Scott Cole, Kristina Westermarck,
Freja Rahm, Lif Neland

DATUM
2021-11-23

KONTAKTPERSONER

WSP
Sanja Vujicic
sanja.vujicic@wsp.com

Region Skåne
Sofie Norrby
Sofie.Norrby@skane.se

INNEHÅLL

SAMMANFATTNING	5
1 BAKGRUND	7
1.1 SYFTE	7
2 GENOMFÖRANDEBESKRIVNING	8
2.1 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR HUVUDMANNASKAP	8
2.2 OMVÄRLDSBEVAKNING OCH INTERVJUER	9
3 PRESENTATION AV INSAMLAT UNDERLAG	10
3.1 OMVÄRLDSBEVAKNING	10
3.1.1 Litteraturgenomgång	10
3.1.2 Benchmarkingstudier	13
3.2 INTERVJUER	15
3.2.1 Huvudman för MTB-leder i Skåne	15
3.2.2 Utmaningar och konflikthantering	17
4 HUVUDMAN FÖR MTB-LEDER	18
4.1 HUVUDMAN FÖR MTB-LEDER	18
4.1.1 Kvaliteter och uppgifter för en huvudman	18
4.1.2 Lämplig huvudman för MTB-leder i Skåne	20
4.1.3 Styrkor och svagheter med de olika organisationerna	24
4.1.4 Organisering och finansiering för en huvudman	24
4.1.5 Utmaningar för en huvudman att hantera	25
5 FÖRSLAG TILL FRAMTIDA ARBETE	27
REFERENSER	28
BILAGA 1 - FOKUSOMRÅDEN	29
BILAGA 2 – INTERVJUGUIDE	30
BILAGA 3 – INTERVJUDELTAGARE	32
BILAGA 4 – YTTERLIGARE UTMANINGAR	33

SAMMANFATTNING

Syftet med detta uppdrag är att utreda möjligheten till ett regionalt huvudmannaskap för mountainbikeleder (MTB-leder) i Skåne i syfte att öka den fysiska aktiviteten för skåningar såväl som att skapa bättre förutsättningar för besöksnäringen längs lederna. En huvudman skall till exempel ha till uppgift att skapa bättre information om ledutbud i Skåne, arbeta för att utveckla potentialen för besöksnäringen inom stigcykling och för att jämna ut kvalitet/utbud av mountainbikeleder i Skåne.

För att kunna utreda förutsättningarna för huvudmannaskap för MTB-leder i Skåne har WSP undersökt vem/vilka aktörer som skulle vara lämpliga att bli huvudman, vad huvudmannen bör göra samt hur huvudmannaskapet kan organiseras och finansieras.

WSP gjorde en omvärldsbevakning bestående av en litteraturgenomgång och två benchmarkingstudier som valdes ut i samråd med Region Skåne. Syftet med omvärldsbevakningen var att utforska på vilket sett andra aktörer i Sverige och utomlands organiserar huvudmannaskap och arbetar med utveckling av MTB-leder. Vidare har intervjuer genomförts där Region Skåne har bistått WSP med förslag på ett antal aktörer som är relevanta att intervjua. Frågorna utvecklades baserat på de av Region Skåne identifierade fokusområdena: markåtkomst, MTB-ledsystem, information och kommunikation, näringslivet, utvecklingsstrategi, folkhälsa samt utmaningar och konflikthantering. En intervjuguide stämades av med Region Skåne innan totalt 25 personer intervjuades.

Utifrån analysen från omvärldsbevakningen och intervjuer med deltagare bör en huvudman besitta vissa kvaliteter för att kunna arbeta på ett långsiktigt hållbart sätt: Kvaliteterna är legitimitet bland aktörer lokalt, regionalt och nationellt och att ha mandat att driva utvecklingsfrågor samt fatta beslut. Huvudmannen bör också ha en finansiell stabilitet för att långsiktigt kunna driva frågor inom huvudmannaskapet och ha till uppgift att vara en samlande kraft i Skåne. Huvudmannen bör vidare ha lämpliga nätverk för samverkan där en konstruktiv dialog kan föras vad gäller utmaningar, kunskap om och utveckling av MTB-ledsystem. Det är också viktigt att huvudmannen är en neutral aktör utan egenintressen.

Det finns ett antal möjliga huvudmän som har nämnts i detta arbete där några exempel är Stiftelsen Skånska Landskap, Länsstyrelsen i Skåne, Region Skåne och kommuner. Organisering av en huvudman beror på vem som blir huvudman och det beslut politiker fattar kring huvudmannaskap och finansiering. En huvudman skulle dock kunna bedriva arbetet internt eller genom ett samarbetsavtal med exempelvis kommuner och möjligen Länsstyrelsen. En huvudman som skall verka långsiktigt behöver en kärnfinansiering som till större del bör komma från huvudmannen eftersom andra offentliga aktörer så som kommuner kan ha svårt att avsätta pengar för ett huvudmannaskap.

En huvudman bör arbeta med arbetsuppgifter som primärt är av strategisk karaktär. De områden som en huvudman föreslås arbeta med är att vara en facilitator/ forum för utveckling och samverkan, arbeta med markåtkomst och kunskap, MTB-ledsystem, information och kommunikation, främja näringslivet, arbeta för säkerställande av drift och underhåll, skyltning och gradering.

WSP föreslår Region Skåne som huvudman för mountainbikeleder i Skåne för att Region Skåne besitter alla de kvaliteter som deltagande aktörer i detta uppdrag efterfrågar av en huvudman. Region Skåne har möjlighet att skapa en långsiktigt hållbar finansiering av huvudmannen och uppfyller flest av de uppgifter som önskas att en huvudman skall arbeta med. Dessutom har i stort sett alla aktörer angivit Region Skåne som den bäst lämpade huvudmannen för mountainbikeleder i Skåne.

Oavsett vem som blir huvudman för MTB-leder i Skåne är det viktigt att beakta ett antal utmaningar som huvudmannen kommer behöva hantera. Huvudmannen bör särskilja på vad en huvudman konkret kan göra för att lösa konflikter och vad andra offentliga och privata aktörer så som kommuner, cykelföreningar och besöksnäringens företag kan och kanske redan arbetar med för att lösa diverse konflikter. Utmaningar som huvudmannen kan vara lämplig att hantera är utmaningar bland användare, utmaningar för markägare och frågor kring allemansrätten.

1 BAKGRUND

Skåneleden är en 130 mil lång vandringsled genom Skåne. Den är enhetligt markerad och har en organisation för drift, underhåll, kommunikation och marknadsföring där Region Skåne är huvudman. Stiftelsen Skånska Landskap (SSL) är förvaltare och kommunerna ansvarar för drift och skötsel samt har avtal med berörda markägare.

Trots att Skåneleden är avsedd för vandring förekommer det en hel del stigcykling (mountainbike – MTB), vilket bidrar till intressekonflikter både mellan stigcyklister och vandrare samt mellan markägare och stigcyklister. Det förekommer även stigcykling på andra leder än Skåneleden som till exempel skyddade områden där det inte är tillåtet att stigcykla, vilket också kan skapa olika intressekonflikter mellan olika aktörer. Allemansrätten medger att både vandrare och cyklister får passera över privat mark under förutsättning att rätten inte utnyttjas och förverkas genom alltför stor påverkan.

Idag finns ingen aktör som samordnar MTB-leder i Skåne utan utövare kommunicerar och delar information, rekommendationer med mera med varandra genom sociala medier. MTB-lederna är överlag markerade och graderade på olika sätt.

Region Skåne anser att utvecklingen av kvalitetssäkrade icke-motoriserade leder är viktigt ur ett folkhälsoperspektiv såväl som ur ett besöksnäringssperspektiv. I Region Skånes Cykelstrategi för Skåne går det att läsa om hur Skåne bör utvecklas till en internationellt etablerad cykelturismdestination.

1.1 SYFTE

Syftet med detta uppdrag är att utreda möjligheten till ett regionalt huvudmannaskap för MTB-leder i Skåne i syfte att öka den fysiska aktiviteten för skåningar såväl som att skapa bättre förutsättningar för besöksnäringen längs lederna. Denna utredning fokuserar på hur ett huvudmannaskap för MTB-leder skulle kunna se ut i Skåne samt komma med rekommendationer för det fortsatta arbetet.

2 GENOMFÖRANDEBESKRIVNING

I detta kapitel presenteras hur WSP har gått tillväga för att besvara uppdragets syfte.

2.1 FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR HUVUDMANNASKAP

Region Skåne menar att ett regionalt huvudmannaskap ska lösa de utmaningar som idag finns i Skåne som främst är:

- Konflikter i naturen och slitage på vandringsleder samt i skyddade områden
- Ojämn kvalitet/utbud av MTB-leder
- Bristfällig information om ledutbud
- Få fler i rörelse på cykel för förbättrad folkhälsa
- Outnyttjad potential för besöksnäring inom stigcykling.

Vidare menar Region Skåne att ett regionalt huvudmannaskap bör innefatta att en huvudman skall:

- Ha en långsiktig organisation och finansiering samt ha avtal med till exempel kommuner som är skötselansvariga/ansvara för att en skötselorganisation finns på plats samt säkerställa att överenskommelser finns med markägare.
- Erbjuder en kvalitetssäkrande funktion i fält och utveckla alternativt medverka till att ett regionalt/nationellt ramverk för stigcykling tas fram.
- Ansvara för den samlade kommunikationen av lederna, säkerställa att relevanta kartor och trycksaker produceras samt ansvara för hemsida och dialog med besökare.
- Ansvara för strategisk utveckling av MTB-leder i Skåne och framtagande av styrdokument.

Enligt Region Skåne skulle en huvudman för MTB-leder i Skåne inte vara huvudman för samtliga MTB-leder (liksom att Region Skåne inte är huvudman för alla vandringsleder i länet) utan vara en samlande kraft för att få fler att upptäcka stigcykling som fysisk aktivitet i naturen. Huvudmannaskapet ska dock röra längre leder för rekreativa syften.

Utredningen om förutsättningarna för huvudmannaskap för MTB-leder i Skåne har genomförts genom att via intervjuer och benchmarkingstudier undersöka vem/vilka aktörer som skulle bli huvudman, vad huvudmannen bör göra samt hur utifrån ett organisationsperspektiv (se Tabell 1). Under frågan vad en huvudman bör göra har analysen utgått från ett antal fokusområden preciserade av Region Skåne. Fokusområdena är följande: markåtkomst, MTB-ledsystem, information och kommunikation, näringslivet, utvecklingsstrategi, folkhälsa samt utmaningar och konflikthantering (se Bilaga 1). Syftet är att säkerställa att de aktörer i Skåne som intervjuats ges möjligheten att mer djupgående beskriva innehållet i huvudmannens arbetsuppgifter.

Tabell 1. Frågeställningar kring förslag till huvudman för MTB-leder

Frågeställningar	Diskussionstema
Vem?	- Vem kan vara relevant som huvudman för MTB-leder i Skåne?
Vad?	- Vad kan dessa intresserade aktör bidra med för att kunna lösa utmaningar utifrån deras verksamheter? - Vad bör en huvudman göra utifrån fokusområden så som information och kommunikation, näringsliv och markåtkomst?
Hur?	- Hur kan det finansieras? - Hur kan huvudmannaskapet organiseras?

2.2 OMVÄRLDSBEVAKNING OCH INTERVJUER

Omvärldsbevakningen består av två delar – litteraturgenomgång och två benchmarkingstudier – och har utgått ifrån tidigare nämnda fokusområden. Syftet med omvärldsbevakningen är att utforska på vilket sätt andra aktörer i Sverige och utomlands organiserar huvudmannaskap och arbetar med utveckling av MTB-leder.

Litteraturgenomgång & Benchmarkingstudier

Litteraturgenomgången har granskat svenska och internationella dokument som erhållits från Region Skåne. WSP har också gjort egna sökningar (se Referenslista).

Tillsammans med Region Skåne valdes Biking Dalarna och Danmarks nationella MTB-ledsystem ut för en djupare studie kring hur de arbetar med MTB-leder och huvudmannaskap.

Intervjuer med aktörer i Skåne

Region Skåne har bistått WSP med förslag på ett antal aktörer som är relevanta att intervjua. Aktörerna valdes ut för att flera sektors perspektiv på ett huvudmannaskap skulle belysas. Följande sektorer har inkluderats i analysen:

- Offentliga aktörer, så som kommuner och länsstyrelse.
- Intresseorganisationer, så som Cykelfrämjandet och Friluftsrådet.
- Privata aktörer, som så representanter från besöksnäring och markägare.

Frågorna utvecklades baserat på de av regionen identifierade fokusområden och stämades av med Region Skåne innan genomförande (se Bilaga 2). Totalt intervjuades 25 personer (se Bilaga 3).

Analys och förslag till huvudmannaskap

Baserat på benchmarkingstudier, litteraturstudien och intervjuerna som presenteras i kapitel tre har en analys kring förslag på huvudman genomförts vilken presenteras i kapitel fyra. I kapitel fem ges ett antal förslag på fortsatt arbete.

3 PRESENTATION AV INSAMLAT UNDERLAG

I detta kapitel presenteras resultaten från litteraturgenomgången, benchmarkingstudier samt intervjuerna.

3.1 OMVÄRLDSBEVAKNING

3.1.1 Litteraturgenomgång

Litteraturgenomgången syftar till att undersöka vilka frågeställningar som kommer att vara viktiga för en framtida huvudman att beakta och vilka utmaningar som finns kopplade till MTB-cykling i Skåne. Det ingår även att se huruvida en utveckling av MTB-leder ligger i linje med de utvecklingsplaner som finns för regionen. Det insamlade underlaget har sammanfattats utifrån de sju fokusområden som beskrivs i Bilaga 1 och syftar till att ge Region Skåne en insyn i hur andra aktörer beaktar frågeställningarna inom dessa fokusområden. Fokusområdena berör hur ett MTB-ledsystem är kopplat till befintliga utvecklingsstrategier, möjligheter för näringslivsutveckling, information och kommunikation på plats, gentemot tillresta besökare samt mellan skogens användargrupper. Vidare lyfts markägares roll i utvecklingsarbetet, faktorer att ta hänsyn till vid själva ledbygget samt hur motsättningar och konflikthantering mellan alla berörda parter kan hanteras.

Markåtkomst

Att vistas i skog och mark får alla göra enligt allemansrätten men inte störa eller förstöra. Utvecklingen inom friluftslivet går mot en ökad grad av sportifiering och innebär att nya aktiviteter, bland annat skidåkning och cykling, hamnar i en gråzon vad gäller vad som är tillåtet och inte (Fredman, 2018).

Enligt Piper (2017) är det avgörande vid utvecklingen av ett MTB-ledsystem att ha med sig markägarna. God kommunikation med markägare är därför av stor vikt även vid utformandet av ett huvudmannaskap. Markägare har även bra kunskap om andra användargrupper (se mer under Information/Kommunikation nedan). I den Skånska Skogsstrategin nämns att som ett steg i utvecklingen för att förbättra förutsättningarna för skogen som upplevelsemiljö att se över avtals- och nyttjanderättsskrivningar mellan markägare, oavsett om de är offentliga eller privata (Skånsk skogsstrategi, 2021). Markägarna ser ett behov av att det finns en aktör som de kan upplåta marken till.

Det finns exempel på områden där huvudmannen både äger och förvaltar mark, exempelvis Stiftelsen Isabergstoppen (stiftad av Gislaveds kommun, Gnosjö kommun och Friluftsrådet) (Isabergstoppen, 2021) och det av Sandvikens kommun ägda aktiebolaget Högbo Bruks AB där Biking Gästrikland är ett projekt som besöksnäringen driver tillsammans med Gävle, Sandviken, Hofors och Ockelbo kommuner samt andra intressenter för att samordna ledsystem (Högbo bruk, 2021; Biking Gästrikland, 2021). Stiftelsen Skånska Landskap äger mark och förvaltar både MTB-leder liksom Skåneleden. Stiftelsen är sedan 2010 en egen administrativ och självständig organisation men får ett årligt anslag från Region Skåne (Stiftelsen Skånska Landskap, 2021).

MTB-ledsystem

Bland cyklister finns det olika typer och indelningar av användare. Ett exempel på indelning är "enthusiasts", "regulars" samt "casuals". De olika typerna efterfrågar olika typer av leder. Entusiasterna vill ha varierande och utmanande leder och har höga krav på kvalitet medan "casuals" värderar aspekter runt omkring leden i större utsträckning (restauranger, hotell och hur familjevänlig platsen är) (Kairos Future, 2017). Baserat på en enkätstudie rekommenderar Kairos Future att utvecklingen av MTB-leder i Skåne fokuserar på casuals. Svaren visar att det finns en efterfrågan på ett utbud av leder med olika svårighetsgrader. Det är också viktigt att skyltningen är tydlig och att markeringen av

lederna indikerar vilken nivå de olika lederna har samt var de börjar och slutar (se mer om skyltning under Information och kommunikation nedan). Casuals vill även att lokala sevärdheter tydliggörs och att det lokala inkluderas i ledstrukturen. Utformningen av huvudmannaskapet och utvecklingen av ett MTB-ledsystem bör således vara av regional karaktär snarare än att bara utveckla en verksamhet (Piper 2017).

Behovet av jämn kvalitet på lederna över hela regionen lyfts fram liksom att parkeringsmöjligheter och vägledning behöver förbättras (Piper, 2017). Att dela upp utbudet av vandrings- respektive cykelleder minskar konfliktytorna mellan de olika användarna som vistas i naturen (Friluftsrådet, 2016).

Information & Kommunikation

Kommunikation och tydlig information är viktigt för att undvika konflikter (Friluftsrådet, 2016; Kairos Future, 2017) och något som cyklister efterfrågar (Kairos Future, 2017). Även framtagande av riktlinjer för hur cyklister skall bete sig kan bidra till att undvika konflikter. Där bör fokus ligga på att lyfta fram möjligheten att cykla där det är tänkt snarare än att fokusera på var man inte får cykla (Friluftsrådet, 2016). Kampanjer kan användas för att öka informationsflödet till olika användargrupper och därmed minska möjliga konflikter. Vidare är det viktigt att samverka med och kommunikation mellan andra typer av intressenter som jägarförbund, friluftslivsorganisationer och naturföreningar sker (Piper(2017).

Information och kommunikation till cyklister på plats är viktig men det är även kommunikation som riktar sig till tillresta besökare. Någon form av besökscenter är ett förslag för att samla informationen kring ett område (Kairos Future 2017). Den regionala cykelstrategin inkluderar att Skåne som cykeldestination skall marknadsföras internationellt. I strategin nämns även att varje cykelled behöver ha en utpekad ledhuvudman som tar på sig ansvaret att underhålla och utveckla leden (Region Skåne, 2017). I cykelstrategin nämns även att det skall tas fram ett kvalitetssäkrat regionalt system av MTB-leder med internationell standard.

En stärkt kommunikation mot tillresta besökare skulle även vara av intresse för Tourism in Skåne där MTB-leder kan ingå i temat naturturism och bidra till målet att skapa en starkare profil och ett attraktivt utbud för att stärka Skåne som turistdestination (Tourism in Skåne, 2021).

Näringslivet

Utvecklingen av ett MTB-ledsystem i Skåne kan innebära möjligheter för verksamheter i anslutning till lederna att utvecklas. I den skånska skogsstrategin nämns att målanpassade upplevelser i skogen liksom affärsmöjligheter inom rekreation och turism kan förbättra förutsättningarna för skogen som upplevelsemiljö.

Tourism in Skåne (2021) beskriver vad besökare uppskattar och vad näringslivet kan göra för att attrahera naturintresserade besökare. Besökare vill till exempel kombinera upplevelser i naturen med god mat, service och komfort. Besökare vill också uppleva det autentiska på platsen och komma nära lokalsamhället. Näringsidkare rekommenderas att utveckla produkter som beaktar hållbarhet i form av att ta hänsyn till att miljön inte belastas i onödan. Besöksnäringens aktörer bör vidare samverka med andra aktörer i lokalsamhället för att erbjuda ännu mer attraktiva produkter för potentiella besökare. Näringsidkare kan tipsa besökare till anslutande och närliggande cykelleder samt tipsa om trafiksäkra alternativ med mindre andel biltrafik. Näringsidkare rekommenderas också att erbjuda cyklister en ordentlig tvättstation och enkla verktyg för utlåning så som färdiga verktygssatser bestående av till exempel däckavtagare, ekernyckel, insexnycklar, cykelslangar med mera.

Utvecklingsstrategi och folkhälsa

I Skånes regionala utvecklingsstrategi nämns det att Skåne skall erbjuda goda förutsättningar för rekreation, vara en stark destination för naturturism och att miljöer för rekreation och fysisk aktivitet nära bostaden ska utvecklas. Skånsk skog är en viktig naturresurs för besöksnäring och rekreation och en hållbar markanvändning skall utvecklas och tillämpas (Region Skåne, 2020). Enligt den

Skånska skogsstrategin skall förutsättningarna för att använda skogen som upplevelsemiljö förbättras (Skånsk skogsstrategi, 2021).

För att förbättra möjligheterna till cykling även bland cyklister som bor längre bort bör parkeringsmöjligheterna (Piper, 2017) och möjligheten att ta med cykel i kollektivtrafiken förbättras (Region Skåne, 2017).

Olika organiserade initiativ för utveckling av skånska MTB-leder har redan påbörjats. Det har skapats ett nätverk för MTB-cyklister i Skåne, MTB Skåne, där Stiftelsen Skånsk MTB-utveckling har bildats med syftet att skapa ändamålsenliga leder för MTB samt avlasta stigar och vandringsmöjligheter. Organisationer så som Region Skåne, Tourism in Skåne, Stiftelsen Skånska Landskap och Länsstyrelsen har fungerat som referensorganisationer och stiftelsen har på sin sida stöttat arbetet inom respektive organisation för att se till att utvecklingen av MTB-leder fångas upp och möter de övergripande regionala intressen som finns runt projektet. Stiftelsen Skånska Landskap utför ett liknande arbete genom att sköta förvaltningen av Skåneleden samt annan mark (dels som ägs av stiftelsen, dels som ägs av andra aktörer). Stiftelsen Skånska Landskap har 45 km MTB-leder runt om i Skåne. De arbetar på uppdrag av Region Skåne och erhåller ett årligt anslag för att skydda, bevara, restaurera och utveckla natur- och kulturmiljöer samt stimulera det rörliga friluftslivet, främst inom markområden som stiftelsen äger. På deras hemsida finns exempelvis kartor över var det går bra att cykla (skanskalandskap.se) (Stiftelsen Skånska Landskap, 2021).

Vad gäller folkhälsa har cykelfrämjandet ett projekt där barn med neuropsykiatrisk funktionsvariation (NPF) får prova att cykla MTB med syftet att ge barn och unga med NPF chansen att hitta en ny form av fysisk aktivitet och naturupplevelse i stigcykling. Projektets målsättning är att många skall fortsätta cykla på regelbunden basis då det finns stora hälsovinster att göra, inte bara fysiskt men även psykiskt. Kopplingen mellan hjärnans läkning och fysisk aktivitet är stark (Cykelfrämjandet, 2020).

Utmaningar och konflikthantering

Hur kommunikation kan minska risken för konflikter har redan avhandlats i avsnitten om "Markåtkomst" och "Information & Kommunikation". I det här avsnittet ges ytterligare några perspektiv på frågan.

Det finns ett behov att en mer strukturerad hantering och utveckling av MTB-ledsystem för att intressekonflikter mellan olika aktörer som vistas i skog och mark har uppstått. Intressekonflikter kan uppstå mellan till exempel vandrare, orienterare, jägare, markägare och ryttare.

Enligt den regionala utvecklingsstrategin gör befolkningstätheten skånsk skog till en viktig naturresurs för besöksnäring och rekreation samtidigt som skogen är en begränsad naturresurs, vilket innebär att de aktörer som använder den behöver samsas om samma yta (Region Skåne, 2020). I förlängningen blir det de organisationer och aktörer som representerar utövare av andra aktiviteter i skogen, exempelvis stiftelser för vandringsleder, som får hantera konflikten med cyklister. Stiftelsen för Sörmlandsleden uppmanar exempelvis cyklister att hålla sig borta från leden (DN, 2021).

Det danska friluftsrådet lyfter i en rapport fram exempel på hur intressekonflikter mellan olika aktörer kan hanteras. Användardagar är ett exempel där olika aktörer som vistas inom samma skogsområden hjälps åt att underhålla stigar. Nätverksbyggande utvecklades genom skapandet av maillistor och sociala-mediegrupper för att kunna hålla löpande dialog. Nätverksbyggande kan initieras från olika håll, av markägarna, användare eller myndigheter. För att lyckas behöver dock markområde vara tillräckligt stort och samarbetet med markägarna gott då de ofta har stora kontaktnät med de som använder marken (Friluftsrådet, 2016).

Sammanfattningsvis är det ett antal punkter som en framtida huvudman för MTB-leder i Skåne behöver ha i åtanke vid utformandet av ett ledsystem. Dels gäller det hur de faktiska lederna skall se ut och till vilka användargrupper systemet skall vända sig till, dels hur kommunikationen utanför ledsystemet skall se ut, både mot tillkommande besökare, mellan aktörer inom besöksnäringen i

anslutning till lederna samt mot andra användare av skog och mark. Ett ledssystem behöver även ligga i linje med de utvecklingsstrategier som finns för regionen. Det finns ett stort intresse för ett väl fungerande MTB-ledssystem i Skåne och sett till de utmaningar som finns samt de exempel på lösningar som har identifierats finns det förutsättningar för att en effektiv organisering av ledssystemet skulle gå att utforma.

3.1.2 Benchmarkingstudier

Genom litteratur har ett antal exempel på hur MTB-ledssystem har utformats på olika platser framkommit, både i Sverige men även internationellt. Nationella områden som lyfts fram är Isabergstoppen, Biking Dalarna, Lindvallen, Åre, Bergslagen cykling och Biking Gästrikland med Högbo Bruk. Internationellt har områden i Danmark (De danske stadskogars MTB-satsning), Glentress i Skottland, olika orter i Alperna samt Copper harbour i Michigan och Moab i Utah, USA, lyfts som goda exempel (Piper, 2017; Kairos Future, 2017; Friluftsrådet, 2016).

Nedan beskrivs två exempel mer ingående nämligen Biking Dalarna samt Danmarks "nationellt MTB-ledssystem". Dessa fallstudier representerar två olika sätt att hantera MTB-cykling i skogen.

Biking Dalarna

Uppbyggnaden av Biking Dalarna startade 2005 då en utredning kring förutsättningar för ett MTB-ledssystem genomfördes. I utredningen identifierades destinationer och företag inom besöksnäringen som har intresse och direkt eller indirekt kan beröras av MTB-leder. I utredningen identifierades också förutsättningarna för möjligheten att säkerställa tillgängligheten av MTB-leder för en bred användargrupp samt potentialen för att utveckla produkter och bygga upp ett varumärke. Uppbyggnaden av Biking Dalarna inspirerades av huvudmannaskapsmodellen i Glentress Skottland 2005.

Biking Dalarna är huvudman för MTB-leder i Dalarna, tillhör Visit Dalarna och startade officiellt 2007. Organisationen består idag av två heltidsanställda och är "spindeln i nätet" för 21 cykeldestinationer i länet. Biking Dalarna erbjuder totalt 140 mil uppmärkta leder för stigcykling och 25 leder för downhill från Säfsen i söder till IdreFjäll i norr (98 leder och 1400 km). Organisationen har en styrgrupp som består av representanter från de olika destinationerna där syftet är att diskutera sakfrågor som dyker upp och hålla god kontakt mellan medlemmar.

Biking Dalarna har en relativt stark ekonomi tack vare en obligatorisk årlig avgift som betalas till huvudmannen. Varje destination ansöker om att bli medlem i Biking Dalarna där de styrker att de skall upprätthålla en viss kvalitet på MTB-lederna. Länsstyrelsen godkänner ansökan och destinationen betalar en årsavgift som varierar mellan 6 000 och 12 000 kronor beroende på hur många leder och kilometer som destinationen har. Utöver finansiering från dessa årliga medlemsavgifter söker organisationen även projektmedel från till exempel regionen eller EU:s utvecklingsfonder för specifika uppgifter. Det kan till exempel handla om att bygga leder eller utvärdering av organisationens samarbete med destinationer. Flera destinationer tar i sin tur även betalt av cyklister vilket Biking Dalarna uppmuntrar.

Biking Dalarna arbetar bland annat med att definiera en standard när det gäller kvaliteten på lederna genom manualer för stigbyggnad, skyltning, svårhetsgrader och annat underhållningsarbete. Det är viktigt att varje destination följer denna standard. Idag erbjuder de 21 destinationerna varierande cykelmiljöer med liknande tema som genomsyrar hemsidan, ledskyltar, svårhetsgrader, ledkvalitet och tillgång till platser för att tvätta cyklar och platser där användare kan låna utrustning för att laga och underhålla cyklar. Ett viktigt mål har varit att alla användare upplever samma svårighetsgrad på en "blå" led oavsett om cyklisten befinner sig i Idre eller i Rättvik.

Biking Dalarna har delegerat visst ansvar till destinationer för att utföra drift och underhåll. Delegeringsformen har växt fram i olika former. Vissa destinationer som skidföretag i Sälen och Idre

tar själva ansvar och finansierar drift och underhåll då cykling är en viktig del av deras produkt. Hos andra destinationer finansierar kommunen och cykelföreningar som sköter drift och underhåll. Detta sker exempelvis vid Faluns motionsspåranläggningar liksom i Rättvik.

Danmarks "nationellt MTB-ledsystem"

Historiken bakom Danmarks "nationellt MTB-ledsystem" är att det mellan åren 2000 och 2010 uppstod flera utmaningar i samband med att antalet MTB-cyklisterna växte enormt i landet. Utmaningarna kretsade kring konflikter mellan utövare och skogsägare på grund av markåtkomst och markskador och konflikter kring hur cykling skall göras mer attraktivt. Ledsystemet utvecklades kontinuerligt men krävde initialt en regelbunden dialog mellan organisationer, staten, kommuner, markägare och lokala volontärer. Dialogen skedde i huvudsak mellan tre aktörer:

1. Centralorganisation (huvudman) som drivs av "Naturstyrelsen" (inom Danmarks Miljøministeriet) med input från två nationella organisationer: DGI (landets nationella idrottsförening) samt DCU "Spor og Naturvalg" kommitté (inom Danmarks Cykel Union - DCU),
2. Lokala idrottsföreningar ("stigbyggande föreningar") samt
3. Relevanta markägare som mestadels består av förvaltare av offentlig mark som ägs av staten (Naturstyrelsen) eller kommuner, men ibland privata markägare.

"Naturstyrelsen" som ägs av staten är huvudman men både DGI och DCU bidrar med spetskompetens kring MTB-leder.

Organisationen består av tre heltidsanställda som finansieras av den nationella idrottsorganisationen DGI. Huvudmannen bistår med sin kunskap där DGI skickar ut "Trail Konsulter" som ger tekniskt stöd kring stigbyggande samt konflikthantering på lokal nivå. Vanligtvis stödjer kommunerna finansiellt men inte alltid. Av de kommuner som bidrar lämnas ett engångsbidrag på cirka 50 000 DKK.

När det gäller stigbyggande är det i princip den lokala cykelföreningen som är initiativtagare och står för byggande samt underhåll. I vissa fall levererar kommuner stöd ("in-kind") i form av till exempel utlåningen av utrustning med mera. Detta innebär i praktiken att cykelföreningar måste söka finansiering för varje särskilt projekt samt för långtidsunderhållning. Under de senaste åren har det dock börjat komma mer formella överenskommelser mellan cykelorganisationer och kommuner gällande exempelvis underhåll. Dessa "partnerskapsavtal" finns dock bara för 10 av 98 kommuner.

Huvudmannen har i dialog med de andra huvudaktörerna under 2017–2020 etablerat skyltar med svårhetsgrader samt en hemsida (OnTrail, 2021). Huvudmannen har under samma tid tagit fram ett styrdokument "Reningslinjer for Naturstyrelsens mountainbiketillbud (MTB)" som ger lokala cykelorganisationer konkreta förslag på hur de kan minimera konflikter (Naturstyrelsen, 2017). Dokumentet utges av en nationell myndighet och ger tydliga policystöd för cykelorganisationer som vill bygga nya MTB-leder på lokal nivå.

Under 2021–2025 kommer huvudmannen att arbeta med att utveckla fler leder, skapa en hållbar ekonomisk modell för framtida drift och underhåll, samt utbilda "Trail Konsulter" som kan ge expertråd kring stigbyggande till lokala organisationer. Huvudmannen kommer från 2024 bygga upp ett självständigt och hållbart ekonomiskt system.

Sammanfattningsvis kan det sägas att dessa exempel har både likheter och olikheter. I Danmark är huvudmannen statlig medan huvudmannen "Biking Dalarna" ägs av Visit Dalarna (regional turistorganisation). Finansieringen skiljer sig mellan exemplen där Biking Dalarna har en obligatorisk årlig avgift som betalas av medlemmarna och i vissa fall tar destinationerna betalt av användarna. Danmarks Nationellt MTB-ledsystem tar varken ut någon årlig avgift från destinationerna eller från cyklisterna. Exemplen skiljer sig också vad gäller rätten att fritt vistas i skog och mark. Allemansrätten som är stark i Sverige saknar motsvarighet i Danmark. I Danmark erbjuds mer än 25% av MTB-lederna på privat mark som utgör 75% av landets totala areal.

3.2 INTERVJUER

I denna del sammanfattas underlaget från intervjuer med aktörer om vem/vilka som är lämplig huvudman för MTB-leder, hur huvudmannen kan finansieras och vad huvudmannen bör göra (se Tabell 1). Vad en huvudman bör göra bygger delvis på respondenternas resonemang kring de fokusområdena som beskrivs i Bilaga 1.

3.2.1 Huvudman för MTB-leder i Skåne

Det är en överhängande majoritet av respondenterna som anser att Region Skåne är den mest lämpliga att vara huvudman för MTB-leder i Skåne. Ett fåtal respondenter har uttryckt att Region Skåne i samarbete med kommuner bör bli huvudman, En aktör uttrycker att kommuner bör vara huvudmän på uppdrag av Region Skåne. Någon respondent anser att Stiftelsen Skånska Landskap på uppdrag av Region Skåne bör vara huvudman med ett visst ansvar tilldelat kommunerna. Huvudmannen bör då utgå från Skåneledens upplägg. Vissa respondenter vill dock inte alls se Stiftelsen Skånska Landskap som huvudman.

Lämplig organisationsform anser respondenterna beror på vem som blir huvudman. De förslag på organisationsform som har nämnts är:

- En del av Region Skåne (avdelningen för regional utveckling)
- Stiftelse
- Ekonomisk förening
- Aktiebolag.

I stort sett samtliga respondenter ser svårigheter rent resursmässigt med att finansiera ett huvudmannaskap och föreslår därför att kärnfinansieringen för huvudmannaskapet bör komma från Region Skåne. Organisationen bör enligt vissa respondenter ha en till tre anställda. De flesta respondenterna har uttryckt att de har svårt att bedöma hur mycket organisering av en huvudman kan kosta.

Några respondenter uttrycker att samverkansavtal med kommuner och Länsstyrelse kan upprättas för att få viss finansiering. Vidare föreslås att markägare kan finansiera ett huvudmannaskap genom att erbjuda sin mark för bland annat MTB-cykling. Enstaka respondenter uttrycker att utövare bör betala en avgift för att få cykla på en färdigställd led. Malmö Stad anges av vissa respondenter som en relevant aktör att prata med för att få kunskap om finansiering eftersom de har en finansieringsmodell för ett område ämnat för cykling.

Respondenterna nämner även ett antal områden som en huvudman bör arbeta med. En sammanfattning av insatser som flera respondenter nämner är:

Facilitator/Forum för samverkan

- Förbättra relationerna med Länsstyrelsen, Stiftelsen Skånska Landskap med flera och vara en facilitator där fokus bör vara att förankra satsningen på ett MTB-ledsystem hos lokalbefolkningen.
- Vara en aktör som lyfter fram nyttorna för flera aktörer med ett MTB-ledsystem.
- Samverka med andra nationella och internationella aktörer om MTB-utveckling.
- Sköta samordning och dialog mellan kommuner, markägare, cyklister, cykelklubbar och andra aktörer så som Friluftsrådet som har kunskap om MTB-ledsystem.

Legitimitet

- Arbeta för att skapa legitimitet, det vill säga skapa regler som cyklister kan följa och accepteras av andra.
- Tillhandahålla en person som kan cykling och har legitimitet bland cyklister
- Driva frågan kring allemansrätten i form av hur allemansrätten skall tolkas.

Markåtkomst och kunskap

- Arbeta med att uppmana offentliga aktörer så som staten och kommuner som äger mark att använda den marken för att bygga cykelleder
- Bistå med mallar (kring vad som skall ingå i avtal) och stöd för att underlätta aktörers avtal med markägare. De flesta respondenter uttrycker dock att kommuner bör sköta själva avtalsförhandlingarna.
- Samarbeta med LRF eftersom de redan har tagit fram mallar tillsammans med företagare kring markavtal och ersättning.
- Visa på bra exempel av MTB-leder för markägare, förtydliga för markägare vad det innebär att bygga och driva MTB-led och vilket slitage som uppstår beroende på bland annat antal besökare och byggteknik.
- Bistå med kunskap till kommuner och andra offentliga och privata aktörer om till exempel slitage på mark, utbyggnad av MTB-leder, potentialanalys för besökare och stödjande kommuner som vill jobba med cykling.

MTB-ledsystem

- Utifrån ett infrastrukturperspektiv arbeta för att kunna ta med sig cykeln på buss och tåg.
- Utveckla cykelleder som korsar kommungränser för att skapa fler säljbara MTB-upplevelser.
- Bistå med underlag för gemensam gradering av leder.
- Skapa ett gemensamt skyltsystem med kvalitetssäkring enligt nationell standard, där inspiration kan tas från Region Skåne som har tagit fram ett enhetligt skyltsystem för Skåneleden.
- Underhåll av leder i form av avfallshantering, parkering, toaletter och vattenanslutningar.
- Tillhandahålla en ansvarig som koordinerar arbetet med drift och underhåll för leder och sköter kontakten med kommunerna som utför drift och underhåll. Det skapar ett ännu bättre samarbete mellan kommun och region och förtydligar vem som skall göra vad.

Information/kommunikation

- Vara den mellanhand dit aktörer kan vända sig för frågor om MTB-cykling och en kanal för vidare kontakt där huvudmannen inte kan bistå aktören med svar på sina frågor.
- Bistå med internetportal eller hemsida (och eventuellt sociala medier) som informerar om leder så som kartor kring var det går att cykla, information till besökare, svenska och internationella turister, besöksnäringen i form av hotell, restauranger med mera, lokalbefolkningen, allemansrätt och allemansvett. Informationen bör också inkludera vart en besökare skall vända sig med frågor om till exempel leder, drift och underhåll.
- Vara en informationskälla till vilka appar som kan användas av olika målgrupper bland existerande (Strava, Trail fork, Mountainbike United och Komoot är några exempel).

Ersättning

- Vara den aktör dit aktörer kan vända sig gällande ersättningsfrågan till markägare i samband med exempelvis slitage.

Näringsliv

Respondenterna menar att förutsättningarna för att utveckla MTB-upplevelser är stora i Skåne men att det i dagsläget inte finns många upplevelser att erbjuda. En del kommuner arbetar mer med MTB-cykling än andra men utmaningarna är att få med sig markägarna som kan se en nytta i utvecklingen av ett MTB-ledsystem. Många respondenter menar vidare att det behövs ett bättre samarbete mellan besöksnäringen för att kunna erbjuda boende och tillgänglighet till upplevelserna. Det bästa sättet att få tillstånd dessa samverkanskluster menar ett antal respondenter är genom organisk tillväxt även om det tar längre tid för företagen att skapa dessa kluster.

Folkhälsa

När det kommer till folkhälsa arbetar Region Skåne utifrån att alla människor skall röra på sig mer generellt. Det finns ingen specifik riktlinje kring MTB-cykling som en aktivitet som främjar folkhälsan mer än andra. Detta förhållningssätt syns även hos kommunerna och Länsstyrelsen, som beskriver att de arbetar med främjande av friluftsliv och idrottspolitiska program kopplade till FN:s utvecklingsmål, men att arbetet riktar sig mot alla målgrupper så som barn, sjukskrivna och andra friska människor som uppskattar cykling. Stiftelsen Skånska Landskap anser att folkhälsa är en stor fråga för dem men att MTB är ett nytt område för stiftelsen.

3.2.2 Utmaningar och konflikthantering

Intervjudeltagarna beskriver att en stor utmaning när det kommer till MTB-leder är konflikter som uppstår mellan användare. Konflikter uppstår mellan MTB-cyklister och vandrare, MTB-cyklister och ryttare, MTB-cyklister och jägare, nybörjare och avancerade MTB-cyklister samt MTB-cyklister och markägare. Detta bekräftas också i litteraturgenomgången där snarlika utmaningar mellan samma typer av användare beskrivs (se Kapitel 3.1.1). Konflikter uppstår exempelvis när cyklister kommer i hög fart när vandrare och ryttare är på lederna (vandrarerna kan bli påkörda och hästar kan bli rädda). Även om det för många människor är väl känt när jaktsäsongen inträffar meddelar inte alltid jägare var och när de skall jaga, vilket gör att cyklister inte kan anpassa sig för att inte störa jakten, å andra sidan, blir det en utmaning för jägare att jaga eftersom djuren flyttar på sina vandringsleder när cyklister befinner sig i närheten. Det gör att jägare inte kan jaga där de har satt upp sina jaktorn som de har investerat en hel del pengar och tid i. Markägare beskriver att användare inte har respekt eller förståelse för verksamheter som bedrivs längsmed lederna så som skog och produktionsmark. MTB-cyklister hittar olika så kallade "spots" som blir populära där de cyklar fast de inte har tillstånd från markägare att cykla där. Markägare är inte oroliga om det är ett fåtal cyklister som cyklar på deras mark, utan de är oroliga om det kommer stora grupper av cyklister. Markägare är också oroliga för att MTB-cyklister förstör deras mark.

4 HUVUDMAN FÖR MTB-LEDER

I detta kapitel diskuteras vilka kvaliteter och uppgifter en huvudman bör ha, hur finansieringen skulle kunna se ut och hur huvudmannaskapet skulle kunna organiseras. Slutligen ges förslag på hur huvudmannaskapet skulle kunna organiseras. Motiveringarna bygger på resultat från benchmarkingstudierna och intervjuer som har genomförts i detta uppdrag samt WSP:s egen analys.

4.1 HUVUDMAN FÖR MTB-LEDER

4.1.1 *Kvaliteter och uppgifter för en huvudman*

Utifrån resultat från benchmarkingstudierna och intervjuer som har genomförts i detta uppdrag samt WSP:s egen analys bör en huvudman ha legitimitet bland aktörer lokalt, regionalt och nationellt och ha mandat att driva utvecklingsfrågor samt fatta beslut. En huvudman bör vidare vara en aktör som uppfattas som en seriös och positiv aktör bland organisationer i Skåne som direkt och indirekt berörs av MTB-leder. Huvudmannen bör också ha en finansiell stabilitet för att långsiktigt kunna driva frågor inom huvudmannaskapet. Det är vidare önskvärt om huvudmannen sitter centralt och har till uppgift att vara en samlande kraft i Skåne samt har lämpliga nätverk för samverkan där en konstruktiv dialog kan föras vad gäller utmaningar, kunskap om och utveckling av MTB-ledsystem. En huvudman bör också vara en neutral aktör utan egenintressen, vilket till exempel en privat aktör kan ha, för att öka legitimiteten hos huvudmannen.

Resultaten från benchmarkingstudierna, intervjuerna samt WSP:s egen analys visar vidare att en huvudman bör arbeta med arbetsuppgifter som primärt är av strategisk karaktär. En huvudman bör också vara medveten om att vissa strategiska arbetsuppgifter ligger i skärningspunkten mellan andra organisationers insatser. Detta bör beaktas i huvudmannens arbete oavsett vilka områden huvudmannen anser vara lämpliga att arbeta med utifrån Skånes förutsättningar. Områden som en huvudman bör arbeta med beskrivs nedan.

Facilitator/Forum för utveckling och samverkan

Huvudmannen bör arbeta med att få ännu bättre relationer med olika aktörer och vara en facilitator där fokus i arbetet bör vara att förankra arbetet hos lokalbefolkningen. Huvudmannen bör också sköta samordning och dialog mellan aktörer så som kommuner, markägare, Friluftsfrämjandet, aktörer som har kunskap om MTB-ledsystem, cyklister och cykelklubbar. Denna samordning är viktig för att alla aktörer skall känna en samhörighet och delaktighet i utvecklingen av MTB-leder och för att samla all kompetens som är viktig för utveckling av MTB-leder. Huvudmannen bör samordna strategisk utveckling av offentliga MTB-ledsystem. Idag finns det till exempel ingen direkt utvecklingsstrategi för MTB-ledsystem med en tydlig koppling till den regionala utvecklingsstrategin, vilket skulle kunna ligga inom ramen för huvudmannens ansvar. Huvudmannen bör också lyfta fram nyttan med MTB-ledsystem som tillgänglig och bra för alla. Det är vidare önskvärt att en huvudman samverkar med andra nationella och internationella aktörer gällande MTB-cykling.

Legitimitet

Huvudmannen bör arbeta för att skapa legitimitet för stigcykling, det vill säga skapa regler som cyklister kan följa och som accepteras av andra aktörer. Organisationen bör också ha en person som kan cykling och har legitimitet bland cyklister. Huvudmannen bör vidare driva frågan kring allemansrätten i form av hur allemansrätten skall tolkas eftersom den inte är en lag, vilket i nuläget gör det svårt att lagföra någon.

Markåtkomst och kunskap

Huvudmannen bör föra dialog med och inspirera offentliga aktörer så som staten och kommuner som äger mark att nyttja deras mark i första hand för att bygga cykelleder. Detta skulle kunna inspirera till exempel privata markägare att i större utsträckning upplåta sin mark till bland annat MTB-cykling. Tillsammans med relevanta aktörer bör huvudmannen skapa en "checklista" för att underlätta avtalsförhandlingar med markägare för utveckling av cykelleder. Detta kan exempelvis vara mall för markägaravtal, praktiska råd gällande regler för ansvar/försäkring, förslag till informationskampanj för att undvika konflikter mellan skogsanvändare med mera. Kommunerna bör dock sköta själva avtalsförhandlingen, med stöd från huvudmannen. Ett förslag till huvudmannen är att initiera ett samarbete med LRF eftersom de har tagit fram mallar tillsammans med företagare för markavtal och ersättning.

En huvudman bör vidare visa på bra exempel av MTB-leder för markägare, förtydliga för markägare vad det innebär att driva MTB-leder samt vilken typ av slitage som uppstår vid olika antal besökare. Det vore också värdefullt om huvudmannen kan täppa till kunskapsglapp som offentliga och privata aktörer kan ha vad gäller till exempel slitage på mark, utbyggnad av MTB-leder, potentialanalys för svenska besökare och stödjande kommuner som vill jobba med cykling.

MTB-ledsystem

Utifrån ett infrastrukturperspektiv bör huvudmannen arbeta för att möjliggöra för cyklister att ta med sig cykeln på buss och tåg. Huvudmannen bör vidare vara med i det strategiska arbetet att utveckla cykelleder som är sammankopplade mellan kommuner vilket behövs för att skapa fler säljbara MTB-upplevelser. Huvudmannen bör också bistå med underlag för gemensam gradering av cykling på leder. Det är vidare relevant för huvudmannen att i samverkan med andra relevanta aktörer ta fram ett styrdokument kring svårighetsgrader på cykelleder och gemensamt skyltsystem med kvalitetssäkring enligt nationell standard, där inspiration kan tas från Region Skåne som har tagit fram ett enhetligt skyltsystem för Skåneleden. Huvudmannen skulle också kunna studera Biking Dalarna som har genomgått processen kring underlag för gemensam gradering och styrdokument för exempelvis gemensamt skyltsystem och kvalitetssäkring. En ansvarig hos huvudmannen som koordinerar frågor kring drift och underhåll för leder och sköter kontakten med kommunerna som i sin tur till större delen sköter det operativa arbetet med drift och underhåll bör tillhandahållas av huvudmannen. En rekommendation till huvudmannen i Skåne är att följa upp Danmarks "nationellt MTB-ledsystem" arbete (fram till 2025) med att utveckla fler leder och skapa en hållbar ekonomisk modell för framtida drift och underhåll.

Information & kommunikation

Huvudmannen bör vara mellanhanden dit aktörer kan vända sig för frågor kring MTB-cykling och en kanal för vidare kontakt gällande frågor där huvudmannen inte kan bistå aktören med svar. Huvudmannen bör vidare bistå med en hemsida (alternativt sociala medier) som informerar om leder med kartor kring var det går att cykla, information till besökare, svenska och internationella turister, besöksnäringen i form av hotell, restauranger, lokalbefolkningen samt informera om allemansrätt och allemansvett. Information bör också omfatta vem en besökare skall vända sig till med frågor om till exempel leder, drift och underhåll. Hemsidan bör innehålla information kring vilka appar som kan vara lämpliga att användas för olika målgrupper och säkerställa att det finns GIS-data om lederna. Det finns ett stort utbud av befintliga appar med olika funktioner som till exempel Strava, Trail fork, Mountainbike United, MTB United och Komoot.

Näringslivet

Enligt respondenterna som deltagit i detta uppdrag vill företagare vara med och utveckla MTB-leder eftersom det i dagsläget inte finns många utvecklade MTB-leder i Skåne. Det saknas även guider och det behövs en bättre klustersamverkan mellan företagen inom besöksnäringen för att utveckla fler

attraktiva MTB-upplevelser. Huvudmannen skulle kunna arbeta strategiskt med att främja företag inom besöksnäringen utifrån deras behov för att företagen själva skall kunna utveckla fler MTB-upplevelser genom klustersamverka och skapa fler arbetstillfällen. Detta arbete skulle kunna koordineras tillsammans med Tourism in Skåne som ansvarar för besöksnäringens frågor där huvudmannen skulle kunna stötta i detta arbete.

Ersättning

Ersättningsfrågan för markägare är viktig där huvudmannen skulle kunna vara den aktör dit markägare kan vända sig i samband med exempelvis markslitage på grund av MTB-cykling. Huvudmannen bör primärt vara en mellanlänk mellan aktören som vill ha ersättning och vart aktören kan vända sig för att ta ärendet vidare. Huvudmannen kan också bistå med viss information kring ersättningsregler ifall aktörer har ambitionen att söka ersättning själva.

Folkhälsa

Region Skåne, kommuner, Stiftelsen Skånska Landskap, Länsstyrelsen med flera har inga direkta indikatorer på att MTB-cykling skall vara mer hälsosamt än andra hälsofrämjande aktiviteter. Aktörer arbetar utifrån strategier eller program för friluftsliv och idrott för alla målgrupper. Huvudmannen i samråd med andra aktörer kan behöva hitta argument för att specifikt inkludera MTB-cykling i det strategiska arbetet.

4.1.2 Lämplig huvudman för MTB-leder i Skåne

Det har under arbetets gång kommit fram ett antal uppgifter som en huvudman bör arbeta med (se Kapitel 4.1.1). Tabell 2 visar vilka arbetsuppgifter som en huvudman för MTB-leder i Skåne bör kunna utföra. De aktörer och uppgifter en huvudman för MTB-leder i Skåne skulle kunna utföra (markerat som X) baseras på en samlad bedömning av vad respondenterna som intervjuats i detta uppdrag har beskrivit att angivna aktörer (horisontellt beskrivet i Tabell 2) bör kunna utföra (vertikalt beskrivet i Tabell 2), vad angivna aktörer har för mandat i sitt nuvarande uppdrag, de kvaliteter en huvudman bör ha (se Tabell 3) och vad som är ekonomiskt möjligt utifrån vad respondenterna har beskrivit. För vissa aktörer kan dessa förslag innebära att uppgifterna behöver förankras i organisationen eller att ett bredare mandat tilldelas organisationen.

Tabell 2. Arbetsuppgifter som en huvudman för MTB-leder i Skåne bör kunna utföra vilka baseras på en samlad bedömning av vad respondenterna har beskrivit att angivna aktörer bör kunna utföra, vad angivna aktörer har för mandat i sitt nuvarande uppdrag, de kvaliteter en huvudman bör ha (se Tabell 3) och vad som är ekonomiskt möjligt utifrån vad respondenterna har beskrivit.

Arbetsuppgifter	Aktörer							
	Kommuner	Länsstyrelsen i Skåne	Region Skåne	Stiftelsen Skånska Landskap	Stiftelsen Skånsk MTB-utveckling	Markägare	Tourism in Skåne AB	Cykelorganisationer (exempelvis Cykelfrämjandet, Skånska cykelförbundet)
Facilitator/forum för utveckling och samverkan								
Skapa ännu bättre relationer mellan aktörer	X	X	X	X	X	X	X	X
Förankra arbetet hos lokalbefolkningen	X	X	X	X	X		X	X
Sköta samordning och dialog mellan kommuner och andra aktörer		X	X	X			X	
Samlingsplats för olika kunskaper			X	X			X	
Samordna strategisk utveckling för Region Skåne			X	X				
Koordinera utveckling med Regionala utvecklingsstrategin			X					
Samverkan med nationella och internationella MTB-aktörer			X	X	X		X	X
Legitimitet								
Skapa accepterade regler för cyklister.	X		X	X	X			X
Inneha god kunskap om området.	X	X	X	X	X	X	X	X
Vara en uttolkare av allemansrätten.	X	X	X	X				
Markåtkomst och kunskap								
Facilitera dialog kring användandet av privat mark	X		X	X	X			
Skapa checklista och mallar för avtal och konflikthantering	X		X	X	X			X
Stötta kommuner i avtalsförhandlingar			X	X	X			X
Visa på goda exempel av markanvändning	X	X	X	X	X	X	X	X
Inspirera och överföra kunskap till aktörer	X	X	X	X	X	X	X	X
MTB-ledsystem								
Möjliggöra tillgänglighet via transport och kollektivtrafik	X		X					

Delta i strategiskt arbete för sammankopplat ledsystem	X	X	X	X	X	X	X	X
Bistå med underlag för gemensam ledgradering	X	X	X	X	X	X		X
Genom samverkan ta fram styrdokument kring svårighetsgrader	X	X	X	X	X	X		X
Ta fram gemensamt skyltsystem enligt standard	X	X	X	X	X	X		X
Koordinera drift och underhåll med kommunerna	X		X	X		X		
Information & kommunikation	X	X	X	X	X		X	X
Agera mellanhand för kommunikation mellan aktörer	X		X	X				
Ansvara för hemsida/sociala medier med aktuell information			X	X			X	
Tillhandahålla GIS-data för nedladdning	X	X	X	X				
Näringslivet								
Främja klustersamverkan mellan privata företag	X	X	X				X	
Arbeta med strategisk utveckling av besöksnäringen	X	X	X	X	X		X	
Ersättning								
Vara den part som markägare kan vända sig till vid frågor om ersättningsfrågor	X	X	X	X				
Folkhälsa								
Hitta argument för att inkludera MTB i det strategiska arbetet kring folkhälsa	X	X	X	X	X			X

Att vara en *facilitator/forum* för utveckling och samverkan kan flera aktörer ta sig an men utifrån vad som innefattas i uppgiften att vara huvudman för MTB-ledsystem i Skåne är Region Skåne, Stiftelsen Skånska Landskap och Tourism in Skåne AB lämpligast aktörer. Kommuner, Region Skåne och Stiftelsen Skånska Landskap har alla *legitimitet* för att bland annat vara en uttolkare av allemansrätten. *Markåtkomst och kunskap* kan flera aktörer arbeta med men utifrån vad som innefattas i uppgiften är Region Skåne, Stiftelsen Skånska Landskap och Stiftelsen Skånsk MTB-utveckling lämpade att ta sig an denna uppgift. Kommuner bör dock vara de aktörer som skriver avtal med markägare eftersom de oftast har bäst kontakt med markägare.

Arbetet med *själva ledsystemet* kan utföras av ett antal aktörer men utifrån alla delar som innefattas i uppgiften är kommunerna, Region Skåne och Stiftelsen Skånska Landskap lämpliga aktörer att arbeta med dessa frågor. Kommuner, Länsstyrelsen i Skåne, Region Skåne och Tourism in Skåne AB skulle kunna främja klustersamverkan mellan privata aktörer (*näringslivet*) som bland annat handlar om att arbeta med strategisk utveckling av besöksnäringen. Att inkludera MTB i det strategiska arbetet kring *folkhälsa* är en uppgift som i stort sett alla aktörer kan ta sig an.

Det har vidare under arbetets gång kommit fram ett antal aktörer som kan tänkas vara lämpliga som huvudman för MTB-leder i Skåne. Dessa är kommuner, Länsstyrelsen i Skåne, Region Skåne, Stiftelsen Skånska Landskap och Stiftelsen Skånsk MTB-utveckling. I tabell 3 presenteras de aktörer som har nämnts av dem som deltog i intervjuerna och de kvaliteter som en huvudman bör besitta (se Kapitel 4.1.1). Kvaliteterna som aktörerna i större eller mindre skala besitter markeras med ett X.

Tabell 3 Aktörer som kan tänkas vara huvudman för MTB-leder i Skåne och deras kvaliteter.

Aktörer	Kommuner	Länsstyrelsen i Skåne	Region Skåne	Stiftelsen Skånska Landskap	Stiftelsen Skånsk MTB-utveckling
Kvaliteter					
Legitimitet	X	X	X	X	X
Mandat att driva regionala utvecklingsfrågor samt fatta beslut			X		
Uppskattas av aktörer i Skåne	X	X	X	X	X
Finansiell stabilitet för att långsiktigt kunna driva strategiska regionala utvecklingsfrågor	X	X	X		
Sitter centralt och ha till uppgift att vara en samlande kraft i Skåne		X	X		
Har lämpliga nätverk för samverkan kring MTB där en konstruktiv dialog kan föras			X	X	X
Neutral aktör utan egenintressen		X	X	X	

Utifrån de kvaliteter som en huvudman bör besitta för att dels möta aktörers önskemål dels för att skapa en långsiktigt hållbar utveckling av MTB-leder är Region Skåne en bra kandidat för att bli huvudman för MTB-leder i Skåne följt av Länsstyrelsen i Skåne och Stiftelsen Skånska Landskap. Kvaliteterna en huvudman bör besitta är en viktig del i arbetet för att bestämma vem som skall bli huvudman men det är också viktigt att väga ovan kvaliteter med uppgifter som en huvudman bör arbeta med. Även dör anses Region Skåne vara en lämplig kandidat för ett huvudmannaskap för MTB-leder i Skåne.

4.1.3 Styrkor och svagheter med de olika organisationerna

Som Tabell 2 och 3 ovan visar finns det flera organisationer som skulle kunna fungera som huvudman för ett MTB-ledsystem i Skåne. Det finns också olika styrkor och svagheter med dessa organisationer i en sådan roll. Dessa styrkor och svagheter bör beaktas i samband med beslut om vem som bör bli huvudman.

Ett huvudmannaskap placerat hos *Region Skåne* kan bedrivas inom organisationen eller genom ett samverkansavtal med till exempel kommunerna. Huvudmannaskapet skulle då, liksom hos Biking Dalarna, ha en centraliserad planering och beslutsprocess. Region Skåne besitter dels de kvaliteter som efterfrågas av en huvudman och har också lämpliga nätverk för att utföra de arbetsuppgifter som en huvudman skulle behöva arbeta med.

Hamnar huvudmannaskapet hos *Stiftelsen Skånska Landskap* behöver dess uppdrag förändras. I dagsläget arbetar stiftelsen med Skåneleden och uppdraget skulle således utökas. Uppdraget behöver också preciseras så att direktiven inte överlappar med kommunernas uppdrag att bland annat utveckla kommunal mark och arbeta med privata markägare. Det positiva med Stiftelsen Skånska Landskap är att de i dagsläget har erfarenhet av att arbeta med många aktörer som direkt eller indirekt berörs av cykelleder där en del av kunskapen inom stiftelsen kan omsättas relativt snabbt i ett huvudmannaskap. Stiftelsen Skånska Landskap förvaltar redan idag ett antal MTB-leder på sina egna marker.

Om huvudmannaskapet skulle tillfalla *Länsstyrelsen i Skåne* behöver också dess uppgift breddas då den i dagsläget är ansvarig för naturreservaten i Skåne som berörs av MTB-cykling. Det faktum att Länsstyrelsen är en statlig myndighet kan skapa utmaningar i att de kan få politiska direktiv som motarbetar uppgiften hos en huvudman för MTB-ledsystem.

Stiftelsen Skånsk MTB-utveckling eller *kommunerna* är inte lämpliga som huvudman främst för att de inte är neutrala aktörer utan styrs av egenintressen utan att se till hela regionens bästa. Aktörerna har begränsat med resurser för att långsiktigt kunna driva och finansiera ett huvudmannaskap. Kommunerna är dock en högst relevant del i utvecklingen av MTB-leder eftersom de har legitimitet, har oftast nära dialog med privata markägare, kan sin kommun och arbetar med drift och underhåll av exempelvis leder. Stiftelsen Skånska MTB-utveckling har stor kunskap om MTB-leder, både ur ett utvecklings- och användarperspektiv. Stiftelsen Skånsk MTB-utveckling har också legitimitet bland cyklister som är värdefullt för att få med sig cyklister i utvecklings- och regelarbetet med MTB-leder.

4.1.4 Organisering och finansiering för en huvudman

En huvudman som skall verka långsiktigt behöver en *kärnfinansiering* som till större delen bör komma från huvudmannen eftersom vissa offentliga aktörer så som kommuner kan ha svårt att avsätta pengar för ett huvudmannaskap i sin egen budget. Destinationerna längs med Skåneleden och andra destinationer i Skåne kan möjligen vara med och betala en årlig avgift till huvudmannen såsom sker i Dalarna. Biking Dalarna ställer också krav på kvaliteten på lederna. Denna avgift bör dock bestå av offentliga medel eftersom det av juridiska skäl inte är möjligt för privata aktörer att betala till en offentlig aktör, vilket innebär att destinationsorganisationerna inte kan vara privata organisationer. Ett sätt att undvika denna situation är att privata aktörer själva utför vissa insatser som kompenserar för den avgift som skulle ha betalats in till huvudmannen. Huvudmannen skulle även kunna bestämma en årsavgift för de aktörer som vill ingå i huvudmannaskapet. Storleken på årsavgiften skulle baseras på längden på leder i exempelvis en kommun eller befolkningsstorlek. Årsavgift bör dock kvittas mot de kostnader som aktören lägger på olika insatser kopplade till MTB-leder.

Det är även möjligt att bilda en stiftelse, en förening eller ett gemensamt bolag för att hantera huvudmannaskapet. Det skulle dock bli mer kostsamt än att placera det inom Region Skåne. Förutsättningarna för en stiftelse, förening eller gemensamt bolag skulle också behöva ses över av jurister eftersom lagen om offentlig upphandling med största sannolikhet skulle gälla även för dessa

organisationsformer, vilket innebär att vinsterna i form av resursinsatser, inte vinstutdelning en stiftelse, en förening eller ett bolag kan skapa i form av organisering och finansiering, med stor sannolikhet skulle bli obefintliga.

Viss finansiering för MTB-leder sker redan från exempelvis kommuner som på egen bekostnad utför drift och underhåll, vilket även sker i Danmark. Hos Biking Dalarna har detta formaliserats genom delegering av drift och underhåll till vissa destinationsföretag där cykling är en viktig del av deras produktportfölj. Andra exempel från Falun och Rättvik finns där kommunerna finansierar cykelföreningars arbete med drift och underhåll. Markägare skulle även kunna bistå huvudmannen genom att erbjuda sin mark för bland annat MTB-cykling. I vissa fall skulle det även vara möjligt att ta ut en frivillig avgift från cyklister för att finansiera delar av huvudmannskapet som till exempel underhåll. Det är även möjligt att söka stöd från EU:s utvecklingsfonder för projekt som att bygga leder eller utvärderingsprojekt. Detta har bland annat Biking Dalarna gjort. Kostnaden för huvudmannskapet är svår att estimera men ett förslag är att kontakta Malmö Stad för att få kunskap om finansiering eftersom de har en finansieringsmodell för ett område ämnat för cykling.

Det finns olika möjligheter att organisera huvudmannskap samt drift och underhåll. Hur organiseringen skall se ut beror naturligtvis på vem som blir huvudman och de politiska beslut som fattas kring huvudmannskap och finansiering. En huvudman kan bedriva arbetet internt eller genom ett samarbetsavtal med exempelvis kommuner. Huvudmannskapet skulle kunna organiseras med inspiration från Skåneleden men även ta lärdom av Biking Dalarna som har inkluderat destinationerna i huvudmannens styrgrupp för att diskutera likväl utvecklings- som sakfrågor.

Eftersom resultaten entydigt pekar mot Region Skåne som huvudman men viss variation kring vilken organisation som bör ansvara för drift och underhåll föreligger ges här några kombinationer (Tabell 4). Region Skåne kan samarbeta med Stiftelsen Skånska Landskap, kommunerna och/eller Länsstyrelsen. Om möjligt skulle ett samarbetsavtal med Länsstyrelsen kunna upprättas för att möjligen fördela vissa av arbetsuppgifterna som finns under MTB-ledsystem i Tabell 2. Likaså skulle samarbetsavtal eller via Region Skånes ägarskap i Tourism in Skåne AB lämpliga arbetsuppgifter fördelas, fördelaktigt inom information och kommunikation.

Tabell 4. Förslag på organisation av huvudman och samarbeten med utförare.

Huvudman	Drift och underhåll samt information och kommunikation
Region Skåne	Stiftelsen Skånska Landskap
	Kommunerna
	Länsstyrelsen
	Tourism in Skåne AB

I samtliga fall kan huvudmannen ge mandat till aktören som är ansvarig för drift och underhåll att utveckla och förvalta MTB-ledsystem. Stiftelsen Skånska Landskap arbetar redan med drift och underhåll av sina egna vandrings- och MTB-leder och har därmed en organisation för och vana av denna typ av uppgift. I dagsläget arbetar inte samtliga kommuner i Skåne med Skåneleden men flera har egna MTB-leder. Den eller de organisationer som får i uppdrag att förvalta ledsystemet behöver upprätta samarbetsavtal med de kommuner där leden passerar. Dessutom behöver markanvändningsavtal upprättas mellan markägarna och kommuner.

4.1.5 Utmaningar för en huvudman att hantera

Oavsett vem som blir huvudman för MTB-leder i Skåne är det viktigt att beakta ett antal utmaningar som huvudmannen kommer behöva hantera. Huvudmannen bör särskilja på vad en huvudman konkret kan göra för att lösa konflikter och vad andra offentliga och privata aktörer så som kommuner, cykelföreningar och besöksnäringens företag kan och kanske redan arbetar med för att lösa diverse

konflikter. Nedan presenteras några utmaningar som en huvudman kan behöva hantera samt förslag på åtgärder.

Utmaningar bland användare

Utmaningar bland användare kan uppstå när MTB-cyklisterna och andra ledanvändare (vandrar/ryttare/jägare) vistas samtidigt på leder. Huvudmannen kan arbeta proaktivt för att minska dessa utmaningar genom att främja skapandet av "kompisleder" där alla får vara delaktiga och bidra till att skapa en "code of conduct" för MTB-cyklisterna eller utvecklandet av separata MTB-leder. Vidare kan huvudmannen anordna informationsdagar där förpliktelser diskuteras för att legitimera hållbar MTB-cykling samt stimulera aktörer att hålla hållbarhetskurs med fokus på konflikthantering som användare kan delta i. Huvudmannen kan också arbeta för att få fler cykelambassadörer som står för en sund och ödmjuk cykling.

Utmaningar för markägare

Utmaningar för markägare handlar ofta om att exempelvis cyklisterna cyklar på leder som markägaren inte har givit tillåtelse till. Markägare är också oroliga för att många användare kommer orsaka stor skada på deras mark. En huvudman skulle kunna minska eller hämma dessa utmaningar genom att inkludera markägare tidigt i utvecklingsprocessen av MTB-leder tillsammans med en trovärdig aktör så som kommuner med mandat och resurser i dialog med markägare. Huvudmannen kan vidare använda positivt inställda markägare för att attrahera mindre positiva markägare att upplåta privat mark för cykling och vara den part dit markägare kan vända sig till när konflikter eller andra utmaningar uppstår. Huvudmannen kan också undersöka möjligheten till ekonomiskt bidrag för att nyttja privat mark som skulle kunna ses som en positiv kick-back till lokalsamhället. Huvudmannen kan agera som kunskapsspridare kring hur mark påverkas av MTB-cykling.

Allemansrätten

Allemansrätten är ofta föremål för olika tolkningar bland aktörer vilket skapar många konflikter bland användare och ägare av leder. Ett sätt att tydliggöra allemansrätten i form av hur den kan tolkas är att delta i arbetet för att hitta tolkningsramar som alla användare kan ställa sig bakom. Utgångspunkten för detta arbete kan vara de skyddade områden där allemansrätten gör vissa inskränkningar i form av föreskrifter där stigcykling är förbjudet. En utveckling av ett MTB-ledsystem som kanaliserar cyklisterna skulle möjligen kunna minska utövande i skyddade områden och på leder där det inte är önskvärt av exempelvis markägare att cykla. Detta kan vara positivt för besökare som skulle ges möjligheten att "göra rätt".

Huvudmannen skulle också i samråd med aktörer så som markägare arbeta för utbyggnad av MTB-leder samt informera och kommunicera om dessa leder för att underlätta för besökare att "göra rätt" (inte cykla på skyddad och/eller oönskad mark).

Under arbetets gång med detta uppdrag har ytterligare utmaningar nämnts som är av mer operativ karaktär. Dessa utmaningar och hantering av dem lämpar sig inte primärt för huvudmannen, men kan användas av andra aktörer i deras konflikthantering (se Bilaga 4).

5 FÖRSLAG TILL FRAMTIDA ARBETE

I detta kapitel föreslår WSP framtida arbete och analyser som Region Skåne kan behöva genomföra i syfte att utveckla en långsiktigt hållbar huvudman för MTB-leder i Skåne.

Detta uppdrag är ett första steg i resan att skapa en huvudman för MTB-leder i Skåne. Region Skåne och de aktörer som har deltagit i detta arbete har tack vare entusiasm och positivism stor potential att utveckla ännu fler MTB-leder som attraherar lokalbefolkningen samt regionala, nationella och internationella besökare. Innan en huvudman är formellt etablerad skulle det vara värdefullt att genomföra ett antal insatser till för att ge ännu bättre underlag för politiker att fatta beslut om fastställande av en huvudman. Insatser som skulle behöva göras är att se till vilken organisationsform som kan vara bäst lämpad för huvudmannen i Skåne, hur finansieringsstrukturen kan se ut, vad huvudmannen skall göra och vad andra samverkanspartners kan göra. Ett stöd i denna process ledd av en extern aktör kan vara en väg att gå.

Det har under analysens gång blivit tydligt att information och framför allt kommunikation är två av de viktigaste faktorerna för att alla skall kunna samsas om skog och mark och minimera konflikter, detta gäller likväl mellan myndigheter och användare som mellan användare. För att förbereda för det kommande arbetet är det viktigt att detta uppdrag följs upp där samtliga intervjuade aktörer involveras i processen.

MTB-leder nämns inte specifikt i den regionala utvecklingsstrategin men en utveckling av ett sådant system skulle bidra till de mål som finns gällande rekreation, hållbar markanvändning och besöksnäring. I Region Skånes cykelstrategi framgår det dock att det i Skåne skall finnas ett kvalitetssäkrat regionalt system för MTB-leder med internationell standard, vilket skulle kunna ligga till grund för arbetet att eventuellt arbeta för en inkludering av MTB-leder i den regionala utvecklingsstrategin.

En potentialanalys för svenska besökare skulle vara värdefullt att göra i syfte att stödja regionala och kommunala aktörer samt privata aktörer i form av besöksnäringen som vill jobba med cykling. Detta skulle kunna ske genom beteendeanalyser som ger bra kunskap om vad svenska besökare uppskattar med cykling, vilka andra intressen cyklister har, vilka transportmedel de använder för att ta sig till och inom Skåne, boendepreferenser, betalningsvilja, hur de söker information om cykling i Skåne samt hur de sprider sina upplevelser i olika digitala kanaler. Denna kunskap är ett bra underlag för utveckling av fler upplevelser, klustersamarbeten och en mer träffsäker marknadsföring ("rätt budskap till rätt målgrupp").

REFERENSER

- Biking Gästrikland. (den 28 09 2021). *Om Biking Gästrikland*. Hämtat från Biking Gästrikland: <https://www.bikinggastrikland.se/om/>
- Cykelfrämjandet. (April 2020). Cykelfrämjandets stigcykling - ska hjälpa barn och unga med NPF. *Allt om MTB*, ss. 10-12.
- DN. (den 02 06 2021). Boom för stigcykling skapar motsättningar i närskogar. *Dagens Nyheter*.
- Fredman, P. (2018). *Finansiering av leder - en översikt med särskilt fokus på fjällen*. Rapport 2018:1, ETOUR.
- Friluftsrådet. (2016). *Inspirationskatalog för att minska konflikter i naturen - mountainbiking*. Danska Friluftsrådet.
- Högbo bruk. (den 28 09 2021). *Vårt uppdrag - på vårt sätt*. Hämtat från Högbo bruks AB: <https://www.hogbobruk.se/foretag/hogbobruksab.310.html>
- Isabergstoppen. (den 28 09 2021). *Isaberg Mountain Resort*. Hämtat från Isaberg: <https://www.isaberg.com/sv/om-isaberg/>
- Kairos Future. (2017). *På två hjul. Insikter och lärdomar om MBT-destinationer*. Kairos Future.
- Naturstyrelsen. (2017). *Retningslinjer for Naturstyrelsens mountainbiketilbud (MTB)*. Copenhagen: Natur (NST 829-00135) .
- OnTrail. (den 21 september 2021). *OnTrail*. Hämtat från <https://ontrail.dk/>
- Piper, F. (2017). *Förstudie kring skånsk mountainbike*. Ausdauer Projekt och Konsult.
- Region Skåne. (2017). *Cykelstrategi för Skåne*. Region Skåne.
- Region Skåne. (2020). *Det öppna Skåne 2030. Skånes utvecklingsstrategi*. Region Skåne.
- Skånsk skogsstrategi. (den 28 09 2021). *Rekreation - mål*. Hämtat från Skånsk skogsstrategi: <https://www.skanskskogsstrategi.se/var-modell/rekreation/>
- Stiftelsen Skånska Landskap. (den 28 09 2021). *Vårt uppdrag: friluftsliv och natur för alla*. Hämtat från Om oss: <https://www.skanskalandskap.se/om-oss/vart-uppdrag-friluftsliv-och-natur-for-alla>
- Tourism in Skåne. (2021). *Skåne - where tourism matters*. Tourism in Skåne.
- Tourism in Skåne. (2021). <https://tourisminskane.com/sv/verktygslada/utveckla-produkter-och-erbjudande/bli-en-bättre-variant-for-naturintresserade-besokare>

BILAGA 1 - FOKUSOMRÅDEN

Fokusområden som diskuteras för en framtida huvudman för MTB-leder i Skåne

Fokusområden	Diskussionstema
Utvecklingsstrategi	Hur skulle en MTB-satsning kunna integreras med det större utvecklingsarbetet (exempelvis Regionala utvecklingsstrategin)?
Näringslivet	- Hur kan näringslivet så som turismnäringen involveras för att skapa synergier och win-win? - Vilka erbjudanden finns så som upplevelser, paketerbjudanden?
Information & Kommunikation	- Vad vill aktörer ha för typ av information så som kartor, skyltar, nivå på appar, förslag på turer? - Hur kommuniceras budskap till cyklisterna och andra målgrupper på bästa sätt?
Folkhälsa	Hur kan folkhälsan inkluderas i utvecklingen av cykelleder?
Markåtkomst	- Hur kan markägare involveras på ett lämpligt sätt? - Vilken roll har allemansrätten?
MTB-ledsystem	Hur säkerställs utbud och kvalitet av leder på ett hållbart sätt?
Utmaningar/konflikthantering	- Hur kan olika förutsättningar och olika perspektiv mötas? - Hur beskrivs eller upplevs mötet av olika grupper – som ett problem eller som en möjlighet?

BILAGA 2 – INTERVJUGUIDE

Intervjuguiden anpassades utifrån intervjudeltagarna

Utvecklingsstrategi

- Hur inkluderar ni MTB i er utvecklingsstrategi?
- Finns det en detaljerad plan för hur ett MTB-ledsystem skulle förhålla sig till RUS? Vad kan eventuellt begränsa att MTB får mindre "plats" i diskussionen?
- Hur hanteras tillgänglighet till MTB ledssystem (ta sig till lederna inom region & till region, utmaningar för att öka tillgänglighet)?
- Vad finns det för statistik idag för att kunna stödja MTB-utvecklingen? Vad behövs? Tips?

Näringslivet

- Vad upplever ni är bra kopplat till MTB-leder idag? Vad fungerar bra och vad funderar mindre bra?
- Vilka erbjudanden finns idag (till exempel upplevelser, paketerbjudanden?)
- Vad behövs för att kunna ta fram paket som är säljbara och då menar vi ur ett infrastrukturperspektiv?
- Hur bör näringen samverka med befintliga och nya aktörer för att Skåne ska bli en outdoor/MTB destination? (klusternätverk?)
- Vilka samarbeten uppstår där utveckling av MTB sker, till exempel näringslivsutövare (hotell, restaurang, transport, med mera?)
- Finns det vissa verksamheter som är mer värdefulla för att få tillstånd samverkan med och finns det verksamheter som har svårt att komma igång och behöver specifik hjälp? Vilka?

Information & Kommunikation

- Vad behöver cyklister för information för att uppleva ett framtida MTB ledssystem i Skåne?
- Vad behöver mer tas fram för att marknadsföra produkten "MTB Skåne"?
- Vilka appar används idag av användare? Utmaningar & möjligheter med dessa?
- Vilken/vilka målgrupp/er är viktig (Skåningar vs turister) och vilka kanaler bör användas för respektive grupp?
- Bör MTB ledssystem i Skåne kopplas till ett nationellt ledssystem för cykling? Varför (beroende på svar)? Fördelar och nackdelar?

Folkhälsa

- Skåne har stora utmaningar gällande folkhälsan, hur kan MTB bidra till bättre folkhälsa?
- På vilket sätt tar ni hänsyn till folkhälsa i ditt/ert arbete med MTB-utveckling?
- Är MTB-satsning idag kopplad till mål kring folkhälsa? Om nej, hur bör den integreras?
- Hur når man rätt målgrupp? Vad är rätt målgrupp/definition?

Markåtkomst

- Vilka är de största utmaningarna för markägare?
- Hur funkar det idag med markavtal för MTB-leder? Vad saknas? Hur skulle ni vilja att de ser ut framöver för att det skall funka för er?
- Hur kan ledbyggnade förbättras för att markägare ska bli nöjda - vad är viktigt?

- Allemansrätten, vilka är de största utmaningarna?
- Hur ställer ni er till om byggande och ansvar för MTB-leder är organiserat uppifrån istället för att det blir "spontant" stigskapande? Skiljer sig era åsikter åt beroende på hur lederna har uppstått? (till exempel MTB led som byggs upp av en offentlig organisation jämfört med "spontant" stigskapande av enskilda)

MTB-ledsystem

- Eftersom drift och underhåll är beroende av område/kommun/markägare idag i Skåne, vad ser du/ni för utmaningar och kan det göras på ett förnyat eller helt nytt sätt?
- Bör det vara samma organisation som ansvarar för drift och underhåll för hela Skåne eller bör det ske utifrån ett mer lokalt engagemang?
- Behövs en gemensam kvalitetsstandard/skyltsystem för Skåne? Om ja, hur och varför?
- Finns det något unikt med Skånes geologi/förutsättning när det gäller byggande av leder (som till exempel kan påverka kostnader, underhåll, med mera)?

Utmaningar/konflikthantering

- Har du upplevt några utmaningar i form av motsättningar mellan olika användare, markägare med mera?
- Vad handlar konflikten om idag (användare-användare? användare-markägare? Annat?)
- Hur beskrivs/upplevs konflikten av olika grupper (problem eller möjlighet?)
- Hur hanteras dessa konflikter idag? Vad finns det för verktyg, metoder, processer idag för att lösa konflikter? Var/hur har dessa verktyg applicerats i Skåne när det gäller stigcykling? Hur kan/bör dessa hanteras?
- Nya framtida utmaningar som inte uppstått än men är på väg (till exempel e-bikes eller annat)?

Huvudmannaskap

- **Vem/vilka** kan vara intresserade och lämpliga när det gäller att ta på sig ansvar för ett MTB-ledsystem i Skåne?
- **Vad** bör en huvudman göra (exempelvis strategiutveckling, information, kommunikation, nätverk)?
- Hur skulle **organisationen** (organisationsform) för ett huvudmannaskap kunna se ut?
- Vad krävs för att en markägare ska känna sig trygg med att erbjuda sin mark för MTB-leder?
- Vem/vilka skulle vara lämpliga att **finansiera** organisationen? Skulle ni vara intresserade?
- Vad kan huvudmannaskapet **kosta**? Vad är de relevanta aktiviteterna respektive kostnader för aktiviteterna?

BILAGA 3 – INTERVJUDELTAGARE

Organisation	Intervjudeltagare
Lunds kommun	Magnus Eckeskog
Båstad kommun	Hans Paganus
Båstad Turism AB	Annika Borgelin
Hässleholm Kommun	Henrik Samevik
Hässleholm Kommun	Carina Jonsson Lindholm
Sjöbo Kommun	Stefan Howding
Hörby Kommun	Per-Albin Borhammar
Skabersjö gods	Otto Thott
LRF	Jan Hultgren
HiAB	Kristofer Larsson
Häckeberga Gods	Henrik Tham
Jordnära Upplevelser	Helena Rimfors
Jordnära Upplevelser	Peter Löfstedt
Bikefix Lund	Lars Jönsson
Länsstyrelsen Skåne	Malin Andersson
Stiftelsen Skånska Landskap	Magnus Malm
Stiftelsen Skånsk MTB-utveckling/Högestad Gods	Fredric Piper
Tourism in Skåne	Fredrik Albihn
Cykelfrämjandet	Stefan Lönngren
Cykelfrämjandet	Hans Stopps
Skåne Cykelförbund	Mikael Karlsson
Skåne Cykelförbund	Lars Tydinger
Friluftsrämjandet	Angelica Andersson
Region Skåne	Karin Kroon Gunnarsson
Biking Dalarna	Johan Engström
Danmarks "nationellt MTB-ledsystem"	Thomas Larsson Schmidt

BILAGA 4 – YTTERLIGARE UTMANINGAR

Typ av utmaning	Målgrupp och/eller beskrivning	Hantering av utmaningar
Utmaningar bland användare	MTB-cyklister och andra ledanvändare (vandrare/ryttare/jägare)	✓ Locka MTB-cyklist "till" ett attraktivt område med exempelvis "särskilda" MTB-leder ✓ Uteslut MTB-cyklister "från" känsliga område ✓ Skapa bra skyltning (där vandring och MTB-leder korsar, vid parkering) ✓ Bistå med bra sikt på leder för att undvika överraskningar mellan användare ✓ Använd "Nudging" vid skyltning för att uppmuntra rätt beteende hos MTB-cyklister gentemot andra användare
	Nybörjare och avancerade MTB-cyklister	✓ Bygg separata leder för cyklister och vandrare ✓ Skylta med information om svårhetsgrader ✓ Välj bildmaterial som inte skrämmar bort besökare (exempel downhill bilder)
Utmaningar för markägare	Markåtkomst	✓ Skriv avtal med tydliga förväntningar och ansvarsområden ✓ Anordna regelbundna träffar för att diskutera utmaningar
	Slitage på stigar	✓ Bygg "särskilda" MTB-leder (med rätt kompetens) som kan hantera den miljömässiga påverkan som MTB-cykling skapar ✓ Säkerställ långsiktig underhållsbudget ✓ Använd "Nudging" för att uppmuntra Swish-bidrag till underhåll

VI ÄR WSP

WSP är en av världens ledande rådgivare och konsultbolag inom samhällsutveckling. Med cirka 48 700 medarbetare i över 40 länder samlar vi experter inom analys och teknik, för att framtidssäkra världen.

Tillsammans med våra kunder tar vi fram innovativa lösningar för en mänsklig, trygg och välfungerande morgondag. Så tar vi ansvar för framtiden.

wsp.com

WSP Sverige AB

121 88 Stockholm-Globen
Besök: Arenavägen 7

T: +46 10-722 50 00
Org nr: 556057-4880
wsp.com

